

Pułapki w neurologii
Zakopane, 18-19 listopada 2016 r

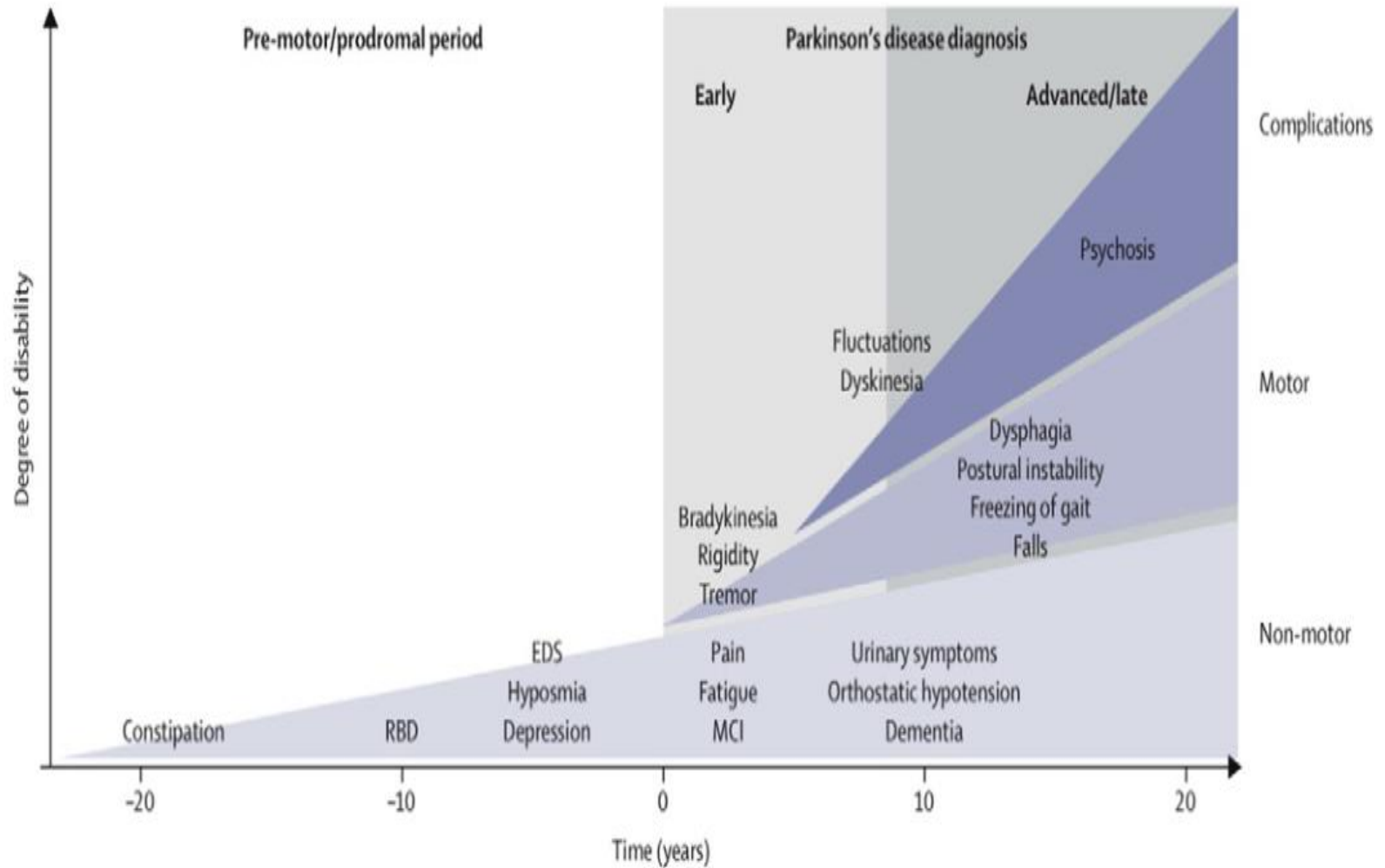

Choroba Parkinsona

Pułapki terapii już po „miodowym miesiącu”

Urszula Fiszer
Klinika Neurologii i Epileptologii
Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego
Warszawa

Przebieg choroby Parkinsona

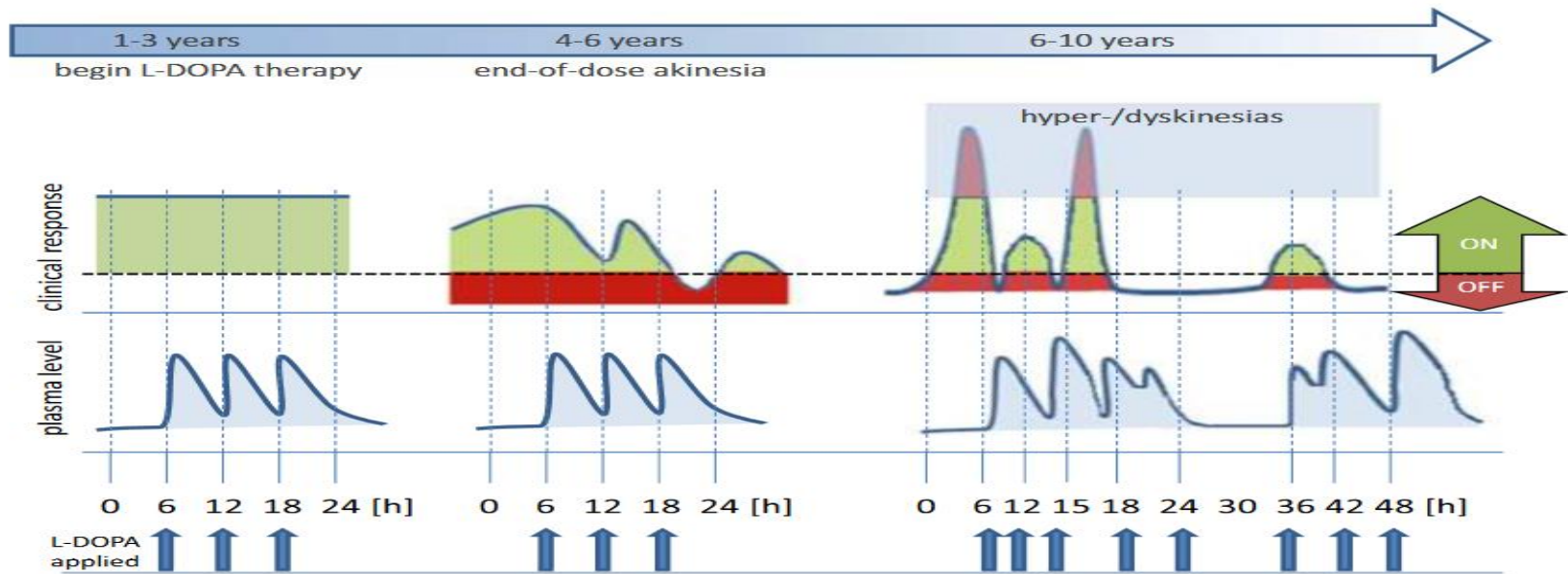
Ocena zaburzeń występujących w chP przez pacjentów

Opracowanie zawiera rzetelną analizę, przeprowadzoną w oparciu o badanie ankietowe 265 chorych Politis i wsp. 2010

- Najbardziej dokuczliwe, kłopotliwe dla nich objawy występujące na początku choroby (<6 lat trwania) to: spowolnienie, drżenie, sztywność, ból i utrata węchu lub smaku, a w zaawansowanej fazie (>6 lat) to: zmienna odpowiedź na leczenie, nastrój, ślinienie się, zaburzenia snu, drżenie
- Przedstawiona analiza wskazuje na różnorodność uciążliwych objawów dla chorego, co jest również wskazaniem do indywidualnego ustalania leczenia każdego pacjenta – jako praktyczny wniosek dla lekarzy

Zaburzenia w trakcie leczenia lewodopą w chorobie Parkinsona

Oertel i Schulz 2016

Fluktuacje pozaruchowe

(czuciowe, autonomiczne, neuropsychiatryczne i inne)

- dysautonomia w chP (proces chorobowy)
- działanie leków przeciwparkinsonowskich
- inne choroby np. cukrzyca

Ziemssen i wsp. 2011

Fluktuacje pozaruchowe

zmodyfikowane Beaulieu-Boire i Lang 2014

Zaburzenia czuciowe:

- napady bólu nie związanego z dyskinezami
czy dystonią końca dawki
- akatyzja
- zespół niespokojnych nóg
- parestezje
- drżenie wewnętrzne

Zaburzenia autonomiczne:

- napady pocenia
- oziębienie kończyn
- parcia naglące
- wzdęcia brzucha
- zaparcia
- tachykardia
- dysfagia i ślinienie
- suchość w ustach
- duszność i stridor
- obrzęki kończyn

Fluktuacje pozaruchowe

zmodyfikowane Beaulieu-Boire i Lang 2014

Zaburzenia neuropsychiatryczne:

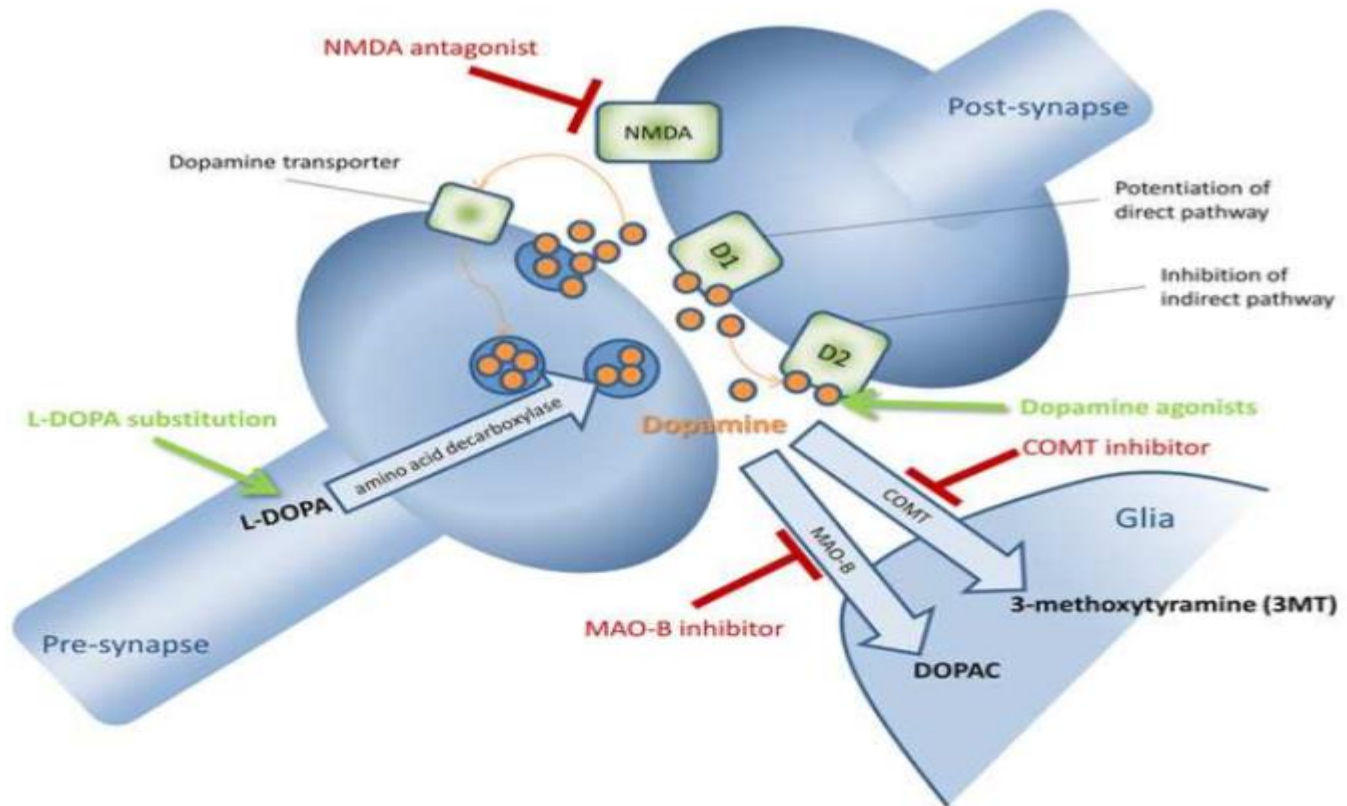
- napady lęku i paniki
- obniżenie nastroju i depresja
- drażliwość i hipomania
- apatia i zmęczenie
- zaburzenia psychotyczne
(halucynacje, urojenia - raczej na szczycie działania leku)
- spowolnienie myślenia i inne zaburzenia poznawcze
- hiperseksualizm

Późne pozaruchowe objawy

dominują w obrazie klinicznym zaawansowanej chP,
powodują ciężką niesprawność, znacznie pogarszają jakość życia

Martinez-Martin i wsp. 2011

Możliwości terapii w chorobie Parkinsona

Leczenie choroby Parkinsona

Zalecenia dotyczące leczenia powikłań ruchowych

fluktuacje ruchowe

„wearing-off”, akineza końca dawki, przewidywalne okresy włączeń „on”
i wyłączeń „off”

korekta dawek lewodopy/zwiększenie częstości (GPP)

dodanie/zmiana agonisty dopaminy (siła zalecenia B/C)

dołączenie preparatu lewodopy o powolnym uwalnianiu:

„wearing off” (siła zalecenia C)

akineza w godzinach nocnych (GPP)

dodanie inhibitora COMT

dodanie inhibitor MAO

dodanie amantadyny (GPP)

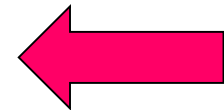
dodanie cholinolityku, młodszy pacjenci (GPP)

ciężkie fluktuacje ruchowe

DBS-STN, GPi (siła zalecenia A)

apomorfina sc pen (poziom A), pompa (siła zalecenia C)

dojelitowe podawanie lewodopy (siła zalecenia C)

Zalecenia dotyczące leczenia powikłań ruchowych

nieprzewidywalne okresy włączeń „on” i wyłączeń „off”

DBS-STN (siła zalecenia A)

rozpuszczalne preparaty lewodopy i apomorfiny sc (siła zalecenia C)

zmniejszenie lub zmiana czasu spożywania pokarmów z białkiem; przyjm

lewodopy na pusty żołądek, tzn. godzinę przed posiłkiem

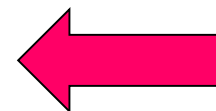
lub co najmniej godzinę po posiłku (wiarygodność danych klasy IV)

epizody zastygnięcia

opcje leczenia epizodów zastygnięcia w okresach wyłączeń są takie same, jak w przypadku zjawiska wyczerpania dawki

epizody zastygnięcia w okresach włączeń często nie odpowiadają na leczenie dopaminergiczne bodźce wzrokowe lub dźwiękowe są

empirycznie przydatne jako czynniki ułatwiające rozpoczęcie ruchu (siła zalecenia C)

Leczenie choroby Parkinsona

Zalecenia dotyczące leczenia powikłań ruchowych

dyskinezy

zmniejszenie dawki lewodopy i częstsze podawanie (siła zalecenia C)

nie podawanie lewodopy o przedłużonym działaniu

odstawienie inhibitorów COMT i MAO (GPP)

dodanie agonisty (siła zalecenia C)

amantadyna (siła zalecenia A)

dodanie klozapiny, kwetiapiny (siła zalecenia C)

DBS-STN (siła zalecenia A) GPi (siła zalecenia A)

dyskinezy dwufazowe

STN-DBS (siła zalecenia A)

zwiększenie dawki lewodopy (GPP)

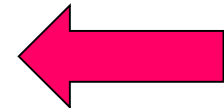
dystonia w czasie wyłączeń i wczesnoporanna

podobnie jak „*wearing off*”

zwiększenie dawek lewodopy lub agonisty (GPP)

DBS-STN, GPi (siła zalecenia A)

toksyna botulinowa (GPP)

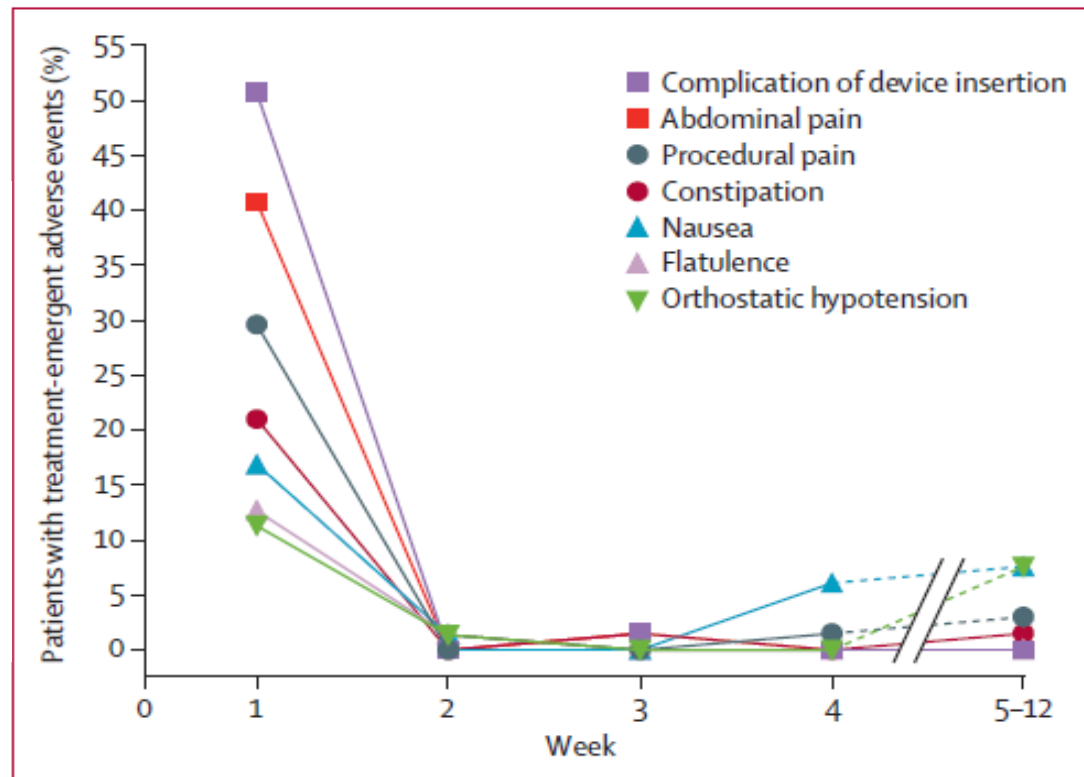
Zapobieganie i leczenie dyskinez w chorobie Parkinsona

Continuous intrajejunal infusion of levodopa-carbidopa intestinal gel for patients with advanced Parkinson's disease: a randomised, controlled, double-blind, double-dummy study

C Warren Olanow, Karl Kieburtz, Per Odin, Alberto J Espay, David G Standaert, Hubert H Fernandez, Arvydas Vanagunas, Ahmed A Othman, Katherine L Widnell, Weining Z Robieson, Yili Pritchett, Krai Chatamra, Janet Benesh, Robert A Lenz, Angelo Antonini, for the LCIG Horizon Study Group

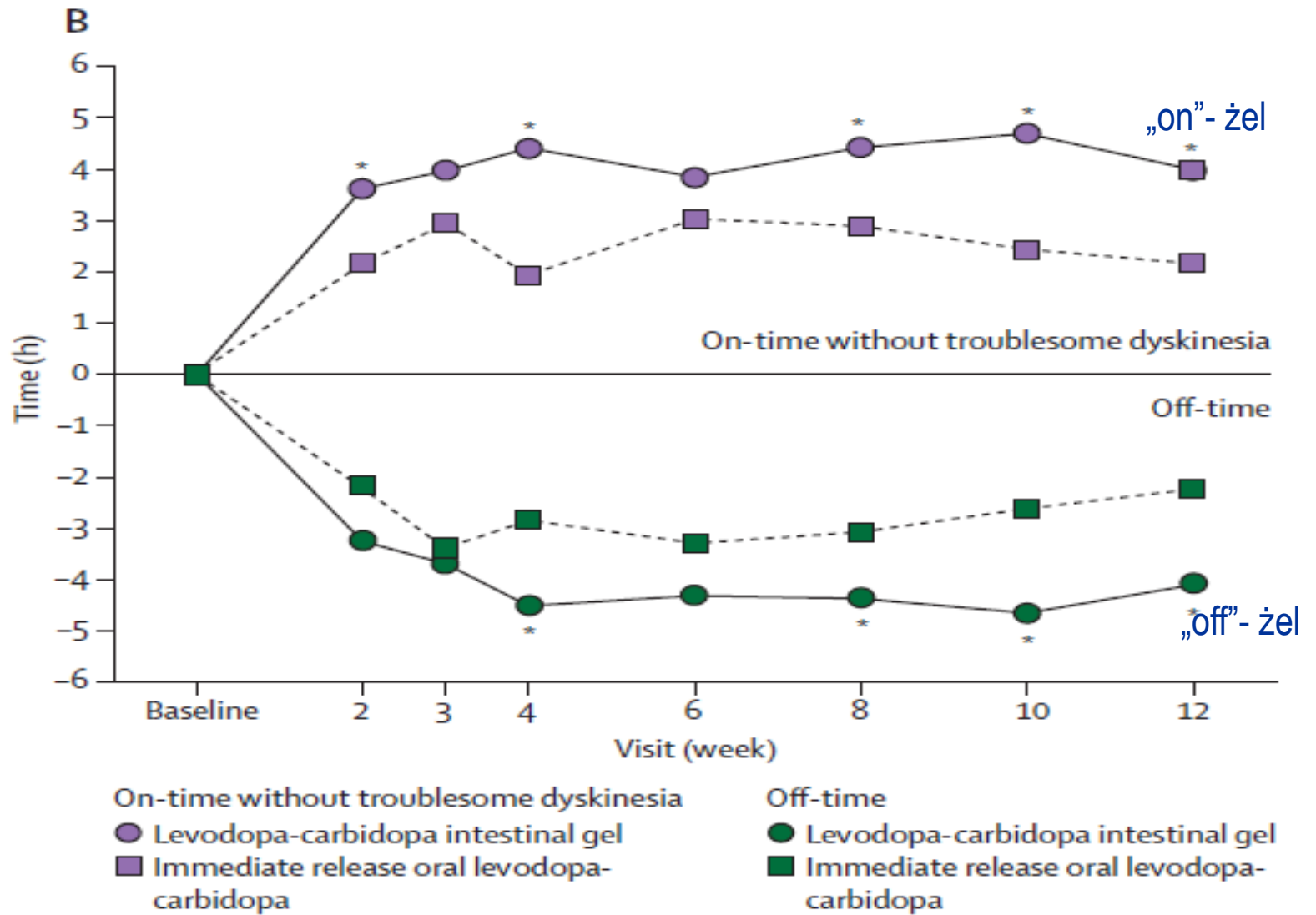
26 ośrodków
(97 chorych)
- 35 chorych
lewodopa/karbidopa/żel
- 31 chorych
lewodopa/karbidopa/tabł
o natychmiastowym
uwalnianiu

Figure 3: Timing of treatment-emergent adverse events reported by >10% of patients

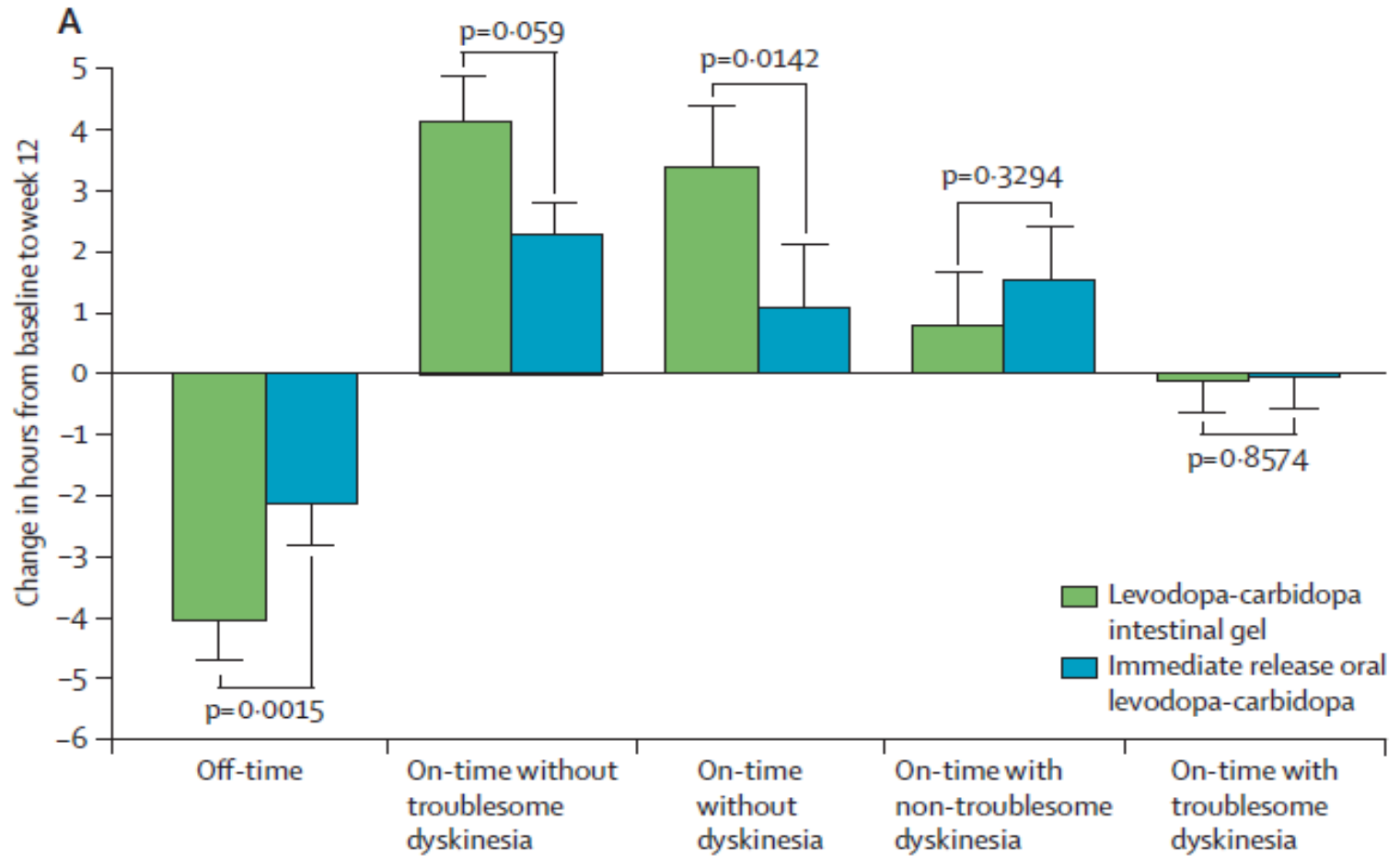
Stan kliniczny chorych po 12 tygodniach leczenia

Olanow i wsp. 2013

Stan kliniczny chorych po 12 tygodniach leczenia

Olanow i wsp. 2013

Choroba Parkinsona - upadki

- A. Niestabilność postawy**
- B. Epizody zastygania i dreptania**
- C. Objawowe niedociśnienie ortostatyczne**
- D. Incydenty padania „toppling falls” ?**
- E. Współistniejące zaburzenia neurologiczne**
- F. Współistniejące inne choroby**
- G. Czynniki środowiskowe**
- H. Dyskinezy polekowe**

Olanow i Koller 1998, Olanow i wsp. 2001

czynniki predykcyjne:

długość choroby, otępienie, brak balansowania, wcześniejsze upadki

Wood i wsp. 2002

pleć żeńska, zaburzenia postawy, zaburzenia autonomiczne

Williams i wsp. 2006

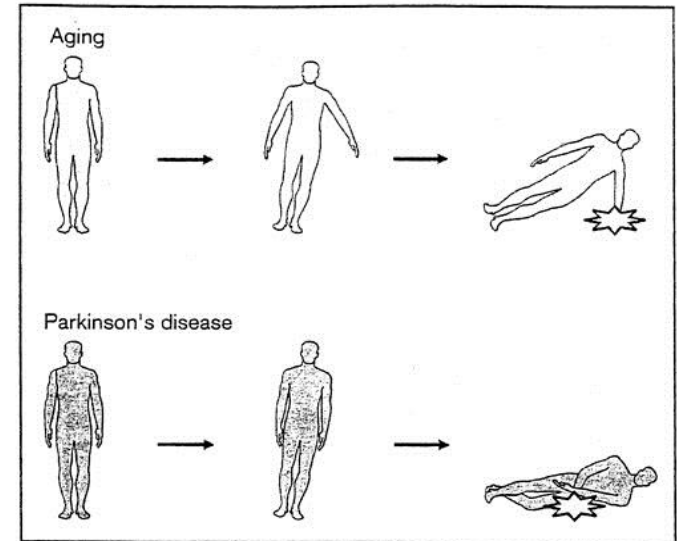
Choroba Parkinsona – okres późny

3% osób w domach opieki

de Lan i Breteler 2006

Upadki	81 %
Złamania	23 %
Fluktuacje ruchowe	95 %
Zaburzenia poznawcze	84 %
Otępienie	48 %
Omamy/depresja	50 %
Niedociśnienie ortostatyczne	35 %
Opieka instytucjonalna	40 %

Hely i wsp. 2005

Grimbergen i wsp. 2004

Patofizjologia utraty masy kostnej:

utrata wagi ciała

zmniejszenie ruchliwości

niedobór witaminy D

leczenie choroby Parkinsona (lewodopa/hiperhomocysteinemia)

niedobory odżywienia

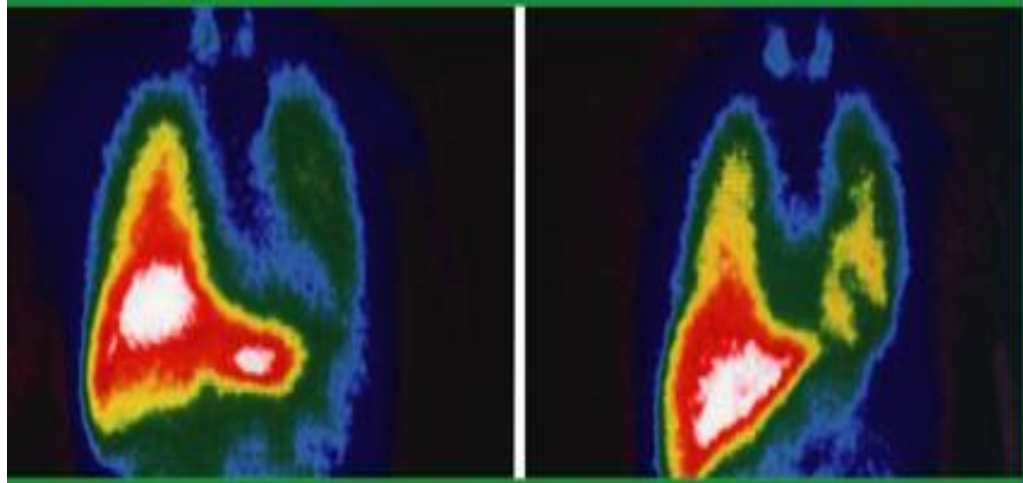
Malochet-Guinamand i wsp. 2015

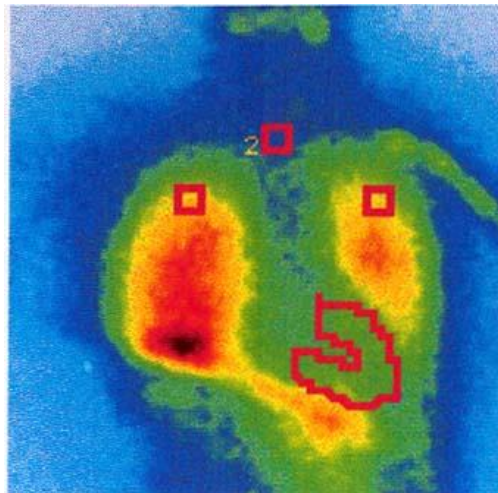
Zaburzenia sercowo-naczyniowe w chP

scyntygrafia serca przy użyciu metajodobenzylguanidyny (MIBG) znakowanej ^{123}I

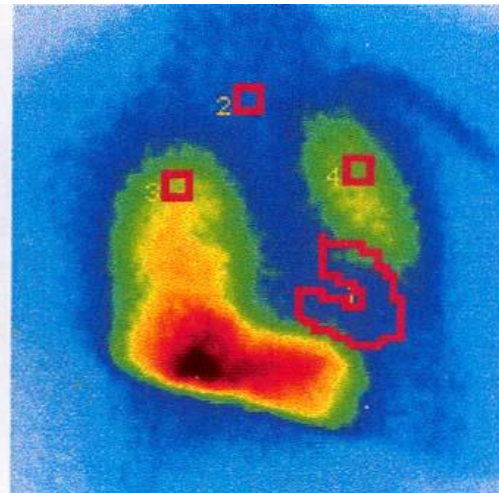
Obniżenie wychwytu znacznika w wyniku uszkodzenia pozazwojowego w układzie współczulnym

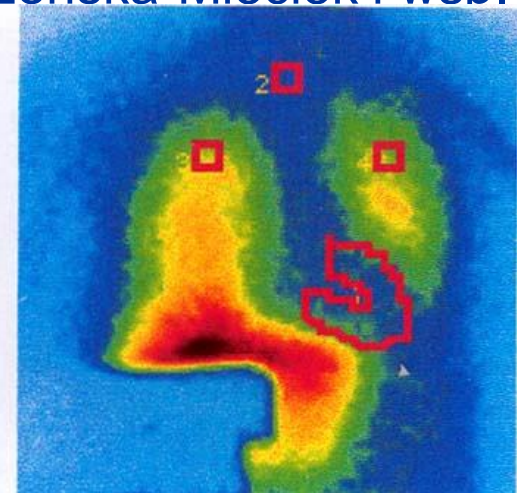
Berardelli i wsp. 2013

1 AP 20'

2 AP 2H'

3 AP 4H

Leńska-Mieciek i wsp. 2007

Choroba Parkinsona z zaburzeniami autonomicznymi

Zalecenia EFNS Ferreira et al. 2013

Niedociśnienie ortostatyczne

Unikanie obciążających czynników takich jak: duże posiłki, alkohol, ciepłe środowisko, zmniejszenie objętości osocza, diuretyki, leki nadciśnieniowe, leki przeciwdepresyjne trójcykliczne, azotany, alfa-blokery używane w przeroście prostaty

Leki dopaminergiczne mogą powodować niedociśnienie ortostatyczne

Przyjmować większą ilość soli

Trzymanie głowy wysoko w nocy w łóżku, (30–40°) może być pomocne

Używanie pończoch elastycznych lub pasów brzusznych

Ćwiczenia fizyczne według możliwości

Wprowadzenie środków przeciwdziałających (krzyżowania nóg, podnoszenie palucha, skurcz uda)

Leki: midodryna (poziom A)

Leki: fludrokortizon (GPP: possibly effective, uwaga - objawy niepożądane)

Choroba Parkinsona z zaburzeniami autonomicznymi

Zalecenia EFNS Ferreira et al. 2013

Zaburzenia żołądkowo-jelitowe

Dieta (włóknik, płyny) GPP

Leki przeczyszczające (krótco)

(*macrogel*) poziom A

Aktywność fizyczna GPP

Wideofluoroscopia

Sonda, PEG

Zaburzenia moczowe

Leczenie infekcji

Dodać leki cholinolityczne działające obwodowo

Ograniczenie płynów po godz 18.00

Toksyna botulinowa

Zaburzenia seksualne

Dodać sildenafil (poziom A)

Dodać agonistów dopaminy

Choroba Parkinsona

Zalecenia EFNS Ferreira et al. 2013

Senność w ciągu dnia i nagłe zasypianie

Zaprzestanie prowadzenia samochodu GPP

Redukcja leków sedatywnych

Redukcja leków dopaminergicznych GPP

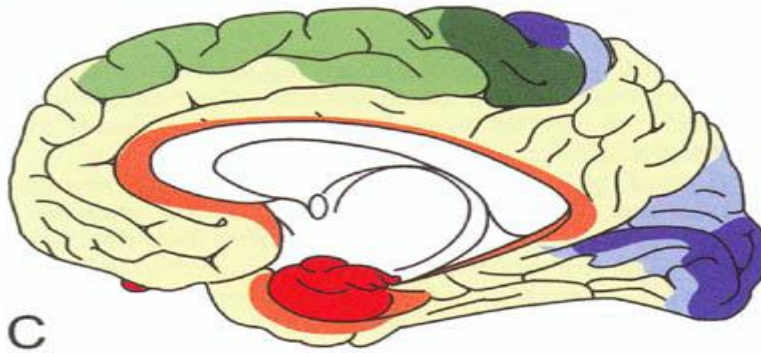
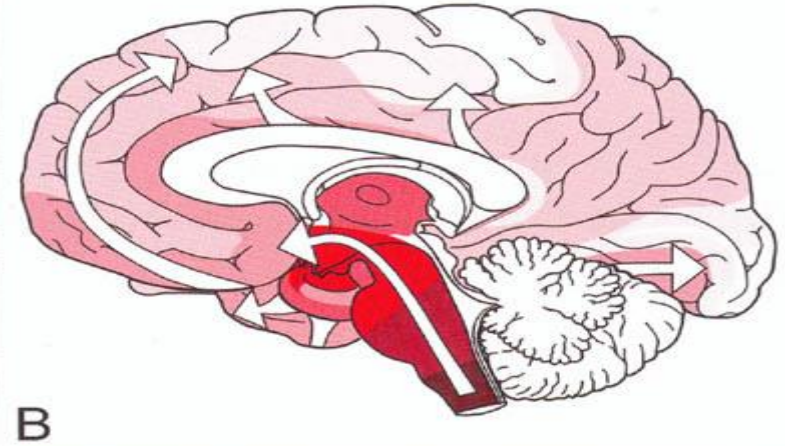
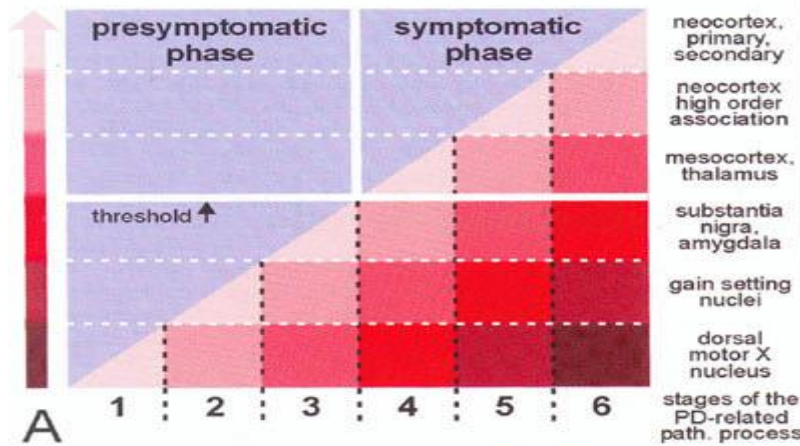
Zmiana agonisty dopaminy GPP

Dodać modafinil poziom B

Dodać metylfenidat GPP

Rzwoj zmian patologicznych w chorobie Parkinsona

Braak i wsp. 2004

neurochemiczne zmiany w układzie dopaminergicznym,
cholinergicznym i innych systemach neuroprzekaźników
oraz zmiany neuropatologiczne pod postacią ciał i neurytów Lewy'ego,
blaszkom amyloidowym i neurofibrylarnym
oraz zmiany niedokrwienne w okolicach korowych i układzie limbicznym

Różnicowanie choroby Parkinsona przebiegającej z otępieniem

Choroba rozsianych ciał Lewy'ego

Współistniejąca choroba Alzheimera

Współistniejące zmiany naczyniowe

Niedoczynność tarczycy

Niedoboru witaminy B12

Guz mózgu

Wodogłowie normotensyjne

Zespół majaczeniowy

Stosowanie leków pogarszających funkcje poznawcze

Krwiak podwardówkowy

**Dołączenie się zaburzeń poznawczych nie wcześniej
niż rok od początku zaburzeń ruchowych (inaczej niż w DLB)**

Czynniki ryzyka rozwoju otępienia w chorobie Parkinsona

Zaawansowany wiek

Starszy wiek w momencie zachorowania

Dłuższy czas trwania choroby

Znaczne nasilenie niesprawności ruchowej (głównie bradykinezji i sztywności)

Zaburzenia mowy i objawy osiowe (sztywność)

Wczesne wystąpienie zaburzeń psychiatrycznych

Wczesne pojawienie się objawów wegetatywnych

Gorsza odpowiedź na leki dopaminergiczne

Depresja

Zaburzenia fluencji słownej

Zaburzenia funkcji wykonawczych

Palenie tytoniu

Zmiany w elektroencefalogramie

Levels of cerebrospinal fluid α -synuclein oligomers are increased in Parkinson's disease with dementia and dementia with Lewy bodies compared to Alzheimer's disease

Hansson i wsp. 2014

α -synuclein genetic variability: A biomarker for dementia in Parkinson disease

Guella i wsp. 2016

polymorphisms SNCA

haplotyp H1/H1 MAPT, GBA

Davis i wsp. 2016

Czynniki ryzyka otępienia w chorobie Parkinsona

Wiek (odds ratio [OR] 1.07, 95 % CI 1.03-1.13)

Płeć męska (OR 1.33, 95 % CI 1.08-1.64)

Wyższy wynik UPDRS part III scores (relative risk [RR] 1.04, 95 % CI 1.01-1.07)

Omamy (OR 2.47, 95 % CI 1.36-4.47)

Zaburzenia snu w fazie REM (OR 8.38, 95 % CI 3.87-18.08)

Palenie papierosów (ever vs. never) (RR 1.93, 95 % CI 1.15-3.26)

Nadciśnienie (OR 1.57, 95 % CI 1.11-2.22).

**Negatywnie – wyższe wyktszałcenie
(RR 0.94, 95 % CI 0.91-0.98)**

Inne:

**Wiek rozpoczęcia choroby, długość choroby, stan wg Hoehn i Yahra,
cukrzyca, nie są czynnikami ryzyka**

Xu i wsp. 2016

**Nadciśnienie, choroba serca, cukrzyca - gorsze funkcje wykonawcze i uwaga
Choroba serca - otępienie**

Pilotto i wsp. 2016

Zalecenia dotyczące leczenia zaburzeń neuropsychicznych w chorobie Parkinsona

otępienie

zaprzestanie stosowania leków, które mogą nasilać objawy:

cholinolityków (siła zalecenia B),

amantadyna (siła zalecenia C),

trójpierścieniowych leków przeciwdepresyjnych (siła zalecenia C),

tolterodyny i oksybutyniny (siła zalecenia C)

oraz pochodnych benzodiazepiny (siła zalecenia C)

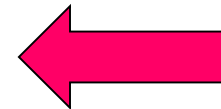
dołączenie inhibitorów cholinesterazy:

rywastygminy (siła zalecenia A),

donepezylu (siła zalecenia A) lub galantaminy (siła zalecenia C);

w odniesieniu do odpowiedzi klinicznej lub działań niepożądanych mogą wystąpić reakcje idiosynkratyczne; z tego powodu uzasadnione jest podjęcie próby leczenia innym lekiem z tej grupy (wskazówka dobrej praktyki klinicznej)

dołączenie memantyny lub wprowadzenie jej w miejsce stosowanego dotąd leku, jeżeli inhibitory cholinesterazy nie są tolerowane lub są nieskuteczne (siła zalecenia C)

Leczenie choroby Parkinsona

Zalecenia dotyczące leczenia zaburzeń neuropsychicznych

psychoza

usunięcie czynników (wskazówka dobrej praktyki klinicznej):

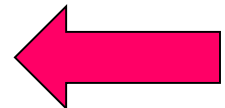
leczenie zakażeń, zaburzeń metabolicznych i wodno-elektrolitowych oraz zaburzeń snu

ograniczenie liczby stosowanych leków (wskazówka dobrej praktyki klinicznej):

wycofanie leków przeciwdepresyjnych o właściwościach cholinolitycznych lub zmniejszenie ich dawek, wycofanie leków przeciwlękowych i uspokajających lub zmniejszenie ich dawek,

zmniejszenie dawek leków przeciwparkinsonowskich (wskazówka dobrej praktyki klinicznej): odstawienie cholinolityków, odstawienie amantadyny, odstawienie lub zmniejszenie dawek agonistów receptorów dopaminowych, odstawienie lub zmniejszenie dawek inhibitorów MAO-B i COMT,

w ostatniej kolejności - zmniejszenie dawki lewodopy (wskazówka dobrej praktyki klinicznej), a następnie...

Leczenie choroby Parkinsona

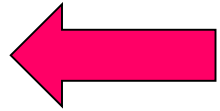
Zalecenia dotyczące leczenia zaburzeń neuropsychicznych

(cd)

psychoza

...

dołączenie nietypowych leków przeciwpsychotycznych:
klozapiny (siła zalecenia A) (leczenie wymaga monitorowania);
kwetiapina może być przydatna (wskazówka dobrej praktyki klinicznej)

olanzapina (siła zalecenia A), rysperydon (siła zalecenia C)
i arypiprazol (wskazówka dobrej praktyki klinicznej),
mogą nasilić parkinsonizm

typowych leków przeciwpsychotycznych nie należy stosować, ponieważ
nasilają parkinsonizm

dołączenie inhibitora cholinesterazy: rywastygminy (siła zalecenia B)
lub donepezylu (siła zalecenia C)

Leczenie omamów – pimawenserin

Rascol 2015

Zespół dysregulacji dopaminowej

DDS, *dopamine dysregulation syndrome*

Taylor i wsp. 2016

ChP z dobrą odpowiedzią na lewodopę

Potrzeba zwiększania dawek powyżej tych koniecznych do utrzymania sprawności ruchowej, pomimo stanu *on*, a nawet dyskinez płasawicznych, niechęć do redukcji dawek, brak bolesnej dystonii

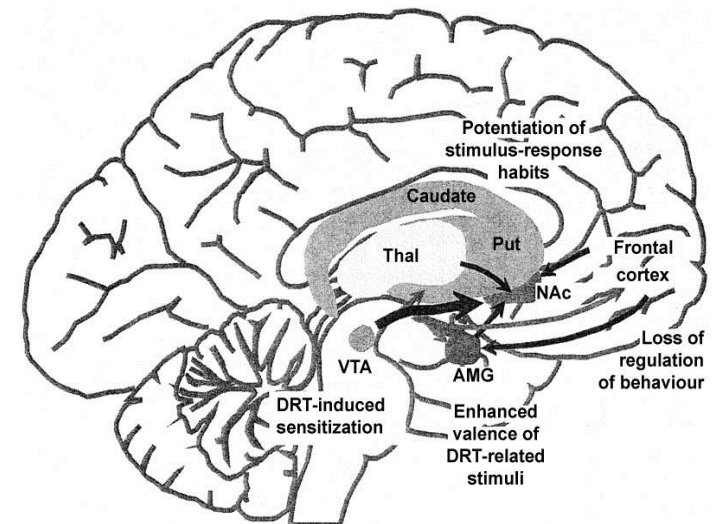
Zaburzenia funkcjonowania społecznego i zawodowego: utrata pracy, przyjaciół, zachowania gwałtowne, kłótnie rodzinne

Rozwój stanów hipo-, maniakalnych i cyklotymicznych

Zespół odstawienny przy redukcji dawki (dysforia, lęk, depresja)

Czas trwania objawów

- przynajmniej 6 miesięcy

Ból w chorobie Parkinsona

50% pacjentów

ból mięśniowo-szkieletowy, korzeniowy, neuropatyczny, dystoniczny, pierwotnie ośrodkowy, związany z akatyzią

Związek bólu ze stopniem powikłań ruchowych*

Leczenie: przeciwparkinsonowskie (różny efekt)

leczenie fluktuacji

leczenie przeciwdepresyjne

leczenie przyczynowe

*Tinazzi i wsp. 2006, Olanow i wsp. 2001

Stany nagłe w zaburzeniach ruchowych

Zaburzenia ruchowe, które występują ostro (w ciągu godz lub dni), a nieprawidłowe postępowanie terapeutyczne może doprowadzić do pogorszenia stanu klinicznego, a nawet śmierci chorego

Munhoz i wsp. 2015

Stany nagłe w chorobie Parkinsona

Złośliwy zespół neuroleptyczny

Zespół parkinsonizmu z gorączką

Krytyczne pogorszenie u osób z chorobą Parkinsona

(tzw. near-miss disasters)

Frucht 2005, Kipps i wsp. 2005

Zespół ostrej akinezji

Onofrij i Thomas 2005

Czynniki predysponujące do wystąpienia stanów nagłych w zespołach parkinsonowskich

1. zbyt mała dawka leków przeciwparkinsonowskich
2. przerwy w leczeniu dopaminergicznym
3. zaburzenia wchłaniania (trudności w połykaniu, zaburzenia żołądkowo - jelitowe, okresy okołoperacyjne)
4. każda ciężka infekcja

Dla każdego lekarza bardzo ważna jest umiejętność rozpoznawania ostrych pogorszeń w przebiegu choroby Parkinsona (występują one rzadko)

Szczególnym zagrożeniem dla pacjentów z chorobą Parkinsona są stany nagłe związane z zaburzeniami ruchowymi w okresie okołoperacyjnym

Stwarzają wiele problemów dla anestezjologów ze względu na tendencję do zwiększonego wydzielania śliny, dysfunkcji układu oddechowego oraz hipotonii ortostatycznej. Osoby które otrzymują lewodopę, leki z grupy agonistów dopaminy lub amantadynę powinni otrzymywać preparaty w zwykłych dawkach tak długo jak to tylko możliwe przed operacją (sonda dożołądkowa, droga dożylna)

Okres okołoperacyjny

Przerwanie leczenia lub zmniejszenie dawki może doprowadzić do zespołu parkinsonizmu z gorączką lub złośliwego zespołu neuroleptycznego, a niekiedy nawet do zgonu chorego (należy podawać leki różną drogą)

Zespół parkinsonowski ulega także pogorszeniu po stosowaniu takich leków jak: fenotiazyny, butyrofenony metoklopramid, fentanyl, morfina, halotan

Sugeruje się:

propofol (szybki metabolizm)

ketaminę (uwaga: omamy)

Holland 2010

Przeliczanie dawek lewodopy na dawki leków parenteralnych, wybór preparatu parenteralnego

Skorygowana dawka równoważna lewodopy:

dobowa dawka równoważna lewodopy x 0,55** ** Korekta w celu uniknięcia
działań niepożądanych

Jeżeli ≤ 350 mg

Można podać rotygotynę

Dawka rotygotyny (mg/dobę) = skorygowana dawka równoważna
lewodopy/20 (mg/dobę)

Maksymalna dobowo dawka rotygotyny wynosi 16 mg

Jeżeli > 350 mg

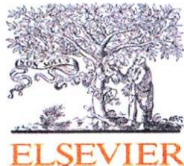
Należy zastosować podskórny wlew apomorfiny w dawce
obliczonej według wzoru

Dawka apomorfiny (mg/godz.) = skorygowana dawka równoważna
lewodopy/240 (mg/godz.)

Brennan i Genever 2011

Stany nagłe w chorobie Parkinsona – zaburzenia ruchowe

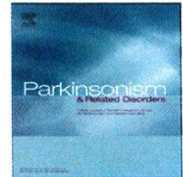
Parkinsonism and Related Disorders 15S3 (2009) S233–S236

Contents lists available at ScienceDirect

Parkinsonism and Related Disorders

journal homepage: www.elsevier.com/locate/parkreldis

Emergencies in parkinsonism: akinetic crisis, life-threatening dyskinesias, and polyneuropathy during L-Dopa gel treatment

Marco Onofri^{a,b,*}, Laura Bonanni^{a,b}, Giovanni Cossu^c, Davide Manca^c, Fabrizio Stocchi^d, Astrid Thomas^{a,b}

^aInstitute of Neurology, Movement Disorders Center, Department of Oncology and Neuroscience, University "G. D'Annunzio" Chieti-Pescara, Italy

^bAging Research Center, Ce.S.I., "Gabriele D'Annunzio" University Foundation, Chieti-Pescara, Italy

^cNeurology Service, AOB "S. Michele" General Hospital Cagliari, Italy

^dDepartment of Neurology, IRCCS San Raffaele Pisana, Rome, Italy

ARTICLE INFO

Keywords:

Akinetic crisis
Acute akinesia
Life-threatening dyskinesias
Guillain-Barré
L-Dopa gel infusion

SUMMARY

This article reviews literature on three emergencies in Parkinson's disease (PD): Akinetic crisis, severe dyskinesias or life-threatening dyskinesias, and polyneuropathy during duodenal L-Dopa gel infusion treatment.

Akinetic crisis is also known as Parkinsonian hyperpyrexia, Neuroleptic-like malignant syndrome, Acute akinesia, and Malignant syndrome in parkinsonism. It appears in 0.3% of PD patients/year, and is characterized in the most severe cases by total akinesia with dysphagia, hyperthermia, dysautonomia, increment of muscle enzymes and alterations of mental status, but it may also appear in less severe forms ("forme frusta"). At difference with the continuum of motor hypokinesias observed in PD it is characterized by transient (in cases with favorable outcome) unresponsiveness to rescue drugs. Life-supporting measures are mandatory in patients affected by this emergency.

Severe dyskinesia, or life-threatening dyskinesia, is due to increased dopaminergic stimulation (either by the patient or by the prescriber): when it appears the level of dopaminomimetic stimulation should be reduced.

Polyneuropathy during duodenal L-Dopa gel infusion is a recently described complication, attributed to the onset of Guillain-Barré syndromes. However, hemapheresis was not effective in some reported cases, and recent evidence suggests that Vitamin B12 deficiency or direct high-dose chronic L-Dopa toxicity might play a role in its origin.

Ostre zaburzenia jako efekt stosowanej terapii

Ze względu na coraz większą liczbę wykonywanych zabiegów głębokiej stymulacji mózgu (DBS, *deep brain stimulation*) oraz implantacji pomp baklofenowych (ITB, *intrathecal baclofen*) należy pamiętać o istotnych ich powikłaniach

W zakresie powikłań po DBS czy ITB może wystąpić nagłe pogorszenie stanu ruchowego (parkinsonizm) chorego na skutek pęknięcia elektrody (DBS) na przykład w efekcie upadku lub wysunięcia się drenu z kanału kręgowego (ITB) (nasilenie spastyczności, zwykle z zaburzeniami świadomości wskutek nagłego „odcięcia” od podaży baklofenu)

Praktycznie ważnym problemem wikłającym DBS w zakresie jądra niskowzgórzowego jest pooperacyjna depresja, niekiedy z próbami samobójczymi lub rzadziej – mania

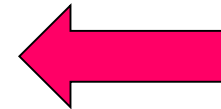
Morishita i wsp. 2010

Ocena jakości opieki zdrowotnej w chorobie Parkinsona

Amerykańska Akademia Neurologiczna opracowała 10 wskaźników oceny jakości opieki zdrowotnej, które mogą być wykorzystane dla opracowania programów narodowych w zakresie chP

Cheng i wsp. 2010

1. Rozpoznanie chP – weryfikacja objawów klinicznych i odpowiedzi na leczenie lewodopą co najmniej raz w roku
2. Ocena zaburzeń psychiatrycznych co najmniej raz w roku
3. Ocena zaburzeń poznawczych co najmniej raz w roku
4. Zapytania o dysfunkcje autonomiczne co najmniej raz w roku
5. Zapytania o zaburzenia snu co najmniej raz w roku
6. Zapytania o upadki podczas każdej wizyty
7. Opcje rehabilitacji (ruchową, zawodową, mowy) co najmniej raz w roku
8. Konsultacje dotyczące bezpieczeństwa chorego (zabezpieczenie przed urazami, przyjmowanie leków, prowadzenie pojazdów) co najmniej raz w roku
9. Zapytania o poplekowe zaburzenia ruchowe (fluktuacje ruchowe, dyskinezy) podczas każdej wizyty
10. Ocena farmakologicznych i operacyjnych sposobów leczenia co najmniej raz w roku

Refundacją NFZ objęte są leki podstawowe:
preparaty lewodopy, leki z grupy agonistów dopaminy,
niektóre preparaty inhibitorów MAO, natomiast preparaty amantadyny
i inhibitorów COMT nie są refundowane

W okresie zaawansowanym część chorych leczona jest operacyjnie
- głęboka stymulacja mózgu refundowana przez NFZ)

Z kolei terapie transdermalne i infuzyjne nie są refundowane

Występuje zróżnicowany dostęp do rehabilitacji

Istotne jest jednak uświadomienie pacjentowi możliwości ćwiczeń
ruchowych, pozwalających na spowolnienie choroby

Służą temu m.in. liczne publikacje i poradniki dla chorych i ich opiekunów
Wiadomo, że ćwiczenia fizyczne opóźniają narastanie zaburzeń ruchowych
w chP i wydłużają funkcjonalną niezależność chorego

**Liczba osób z chP będzie wzrasta wraz z ogólnym starzeniem się
społeczeństwa, co z kolei powoduje wzrost kosztów zapewnienia opieki**

Stany terminalne

Sposób opieki - wyspecjalizowane oddziały, domy opieki

Przypadek

Krytyczne pogorszenie u osoby z chorobą Parkinsona

Chory lat 73, z zaawansowaną chorobą Parkinsona od 16 lat

Leki: Sinemet CR 250 mg - 6 x 1 tabl i 2 x ½ tabl/dobę

Polpix SR 4 mg- 2 x 1 tabl oraz Amantix 100 mg - 2 x 1 tabl/dobę

nadciśnienie tętnicze oraz cukrzyca typu II insulinozależna

ropowica stawu łokciowego prawego

23.01.-08.02.2016 oddział chirurgiczny

nacięcie i ewakuacja ropnia łokcia prawego/50ml treści

ropnej/sączkowanie rany

pogorszenie stanu neurologicznego

nie otrzymywał leku Polpix SR kilka dni, weryfikacja: Polpix SR jw.

niespokojny/Haloperidol 1 amp.

odleżyna w okolicach: krzyżowej i piętowych obustronnie

opatrunki, leki (Metronidazol, Dalacin C, Doxacyklina)

8.02.-18.02.2016 Klinika Neurologii i Epileptologii CMKP: nasilony

zespół parkinsonowski, chory leżący, bez możliwości pionizacji,

utrudniony kontakt słowny

Leczenie: opatrunki, antybiotyk, płyny dożyłne, rehabilitacja ruchowa

odstawiono Amantix, utrzymano Sinemet CR i Polpix SR,

włączono Comtess w dawce wzrastającej...